

ИЗЛОЖБА СТЕВАНА МОКРАЊЦА У МУЗЕЈУ ГРАДА БЕОГРАДА

Поводом прославе стогодишњице рођења композитора Стевана Ст. Мокрањца, у Музеју града Београда отворена је 7 јуна 1956 године изложба предмета и докумената из његове заоставштине. Музеј се овом изложбом прикључио општој прослави стогодишњице рођења овог нашег заслужног музичара, чији су живот и музичка делатност уско везани за Београд.

Изложба је приређена у згради Музеја града Београда, Змај Јовина улица број 1, у просторијама на трећем спрату где се налазила галерија слика Павла Бељанског, која је била привремено затворена.

Приликом припремања изложбе и прикупљања материјала констатовано је да је у Другом светском рату изгорела драгоцен збирка Мокрањчевих докумената и диплома, која се чувала у уметничком одељењу бившег Министарства просвете. Исто тако пропао је и један део архиве Првог београдског певачког друштва, која је претстављала богат извор за проучавање великог композиторског дела Стевана Мокрањца као и његовог рада у томе Друштву. И поред ових губитака Музеј је успео, да прикупи и изложи знатан број интересантних објеката који су иако скромно, ипак речито илустровали живот, рад и друштво у коме је живео и стварао своја дела Стеван Мокрањац.

Кроз изложена документа, преписку, оригиналне фотографије, личне предмете уметника, издања његових композиција и литературе о њему могло је да се прати поступно живот и стваралаштво Стевана Мокрањца од првих дана до краја живота.

Изложени материјал био је текстуално употпуњен и ближе објашњен посебно постављеним легендама исписаним на стаклу, са биографским подацима и најзначајнијим моментима Мокрањчеве музичке делатности и сарадње у формирању првих музичких институција код нас.

У првом одељењу које је било постављено као приступна одаја са неколико кутака за одмор и неколико типичних уметничких пејзажа Београда уводна легенда објашњавала је побуде Музеја да оствари једну овакву изложбу: „... Музеј града Београда учествује у општенародној прослави стогодишњице рођења Стевана Мокрањца једног од наших највећих композитора крајем деветнаестог и почетком двадесетог века, приређујући изложбу докумената из заоставштине, коју је његова породица са безграничном љубављу и разумевањем предала Музеју на чување — за поколења”.

У истом одељењу су се налазиле и три велике плоче на којима су хронолошким редом исписане све Мокрањчеве композиције подељене у три основне групе: руковети, световне и црквене.

У другом одељењу су била изложена сва писана документа и предмети који илуструју живот композитора и легенда која бележи главне биографске моменте. „Стеван Мокрањац се родио 9 јануара 1856 године у Неготину, а умро је 29 септембра 1914 у Скопљу. Учио је гимназију у Зајечару, Неготину и Београду. Као студента природно-математичког отсека Велике школе у Београду 1879 године послало га је Београдско певачко друштво о свом трошку на музичке сту-

дије у Минхен. Студирао је и у Риму и најзад у Лајпцигу". Његово рођење, школовање у Неготину и Зајечару, прелазак у Београд, музичке студије у Минхену, женидба, живот у породичном кругу, контакт са многобројним пријатељима и колегама били су приказани оригиналним документима, дипломама са школовања, писмима, честиткама, телеграмима, кратким композицијама других музичара са топлим посветама Мокрањцу и фотографијама куће у Неготину и Београду.

Београдско певачко друштво тек под руководством Стевана Мокрањца у коме је он с много љубави и пожртвовања делао све до своје смрти, временом је достигло врло висок уметнички ниво. Такво оно је било највећи и највернији тумач модерне српске песме, којој је Стеван Мокрањац дао снажну и чврсту форму на бази чистог, изворног народног мелоса.

Изложени програми, плакати, позивнице и фотографије са турнеја Првог београдског певачког друштва по Србији и иностранству евоцирају сећања на велике успехе и одушевљење на које је Друштво наилазило са својим дугогодишњим хороваћом Стеваном Мокрањцем.

Са њиме на челу Београдско певачко друштво пронело је српску песму не само широм граница наше земље, него и ван ње кроз целу Европу. Слушали су га: Солун, Скопље, Будимпешта, Софија, Цариград, Пловдив, Петроград, Москва, Новгород, Кијев, Берлин, Дрезден, Лајпциг, Трст, Ријека...

Следеће одељење било је посвећено стваралачкој активности Мокрањца, признањима његовом уметничком раду, последњим годинама живота и његовим савременицима.

Сачуване и овде изложене оригиналне партитуре са примедбама самог аутора деловале су непосредно и снажно. Са ових страница, које претстављају цео један стваралачки живот посвећен музици, винуле су се у далеке крајеве многе песме о нашим догађајима, људима и њиховим осећањима. Витрина са Мокрањчевим штампаним делима пре Првог и Другог светског рата, као и нај-

новија послератна издања недвосмислено су показала колико је Мокрањац — композитор нашао прави пут ослањајући се на народни мелос, како га је осетио и умео да у једном музички вишем облику сачува и пренесе новим генерацијама, које су га прихватиле и данас прихватају са одушевљењем и сталним репродуковањем чувају од заорава.

О Стевану Мокрањцу као активној личности нашег музичког живота и као композитору писало се много. Музеј је сакупио и изложио у једној посебној витрини део музичке литературе о њему.

Фотографије Светозара Ђоровића, Јанка Веселиновића, Алексе Шантића, Драгомира Брзака и других савремених књижевника, уметника и научника биле су изложене да потсете на средину и културне раднике онога доба и бројна пријатељства Стевана Мокрањца која је са њима одржавао.

Двадесетпетогодишњицу уметничког рада прославио је Мокрањац 1909 године у кругу пријатеља и поштовалаца. Од многобројних поклона које је тада добио сачуване су само честитке и неколико скромних предмета који су случајно остали после Првог светског рата. Између осталог били су изложени: поклон Првог београдског певачког друштва, велика порцеланска ваза у стилу сецесије, дрвена лира и један светионик са урезаним именима његових композиција.

Последња витрина у овом одељењу је истовремено показивала и последње поглавље Мокрањчевог живота. У њој су биле изложене фотографије већ остарелог и од болести оронулог Мокрањца са породицом за време повлачења из Београда 1914 године.

Стеван Мокрањац је умро 29 септембра 1914 године у Скопљу за време Првог светског рата. Прво Београдско певачко друштво испунило му је жељу и пренело га је из Скопља у Београд 1923 године. Сачуване фотографије његове сахране и касније преноса посмртних остатака заједно са праменом седе косе који је његова жена, верни друг кроз цео живот, отсекла композитору на растанку за успомену, дирљиво завршава

Сл. 1 — Писаћи сто из радне собе Стевана Мокрањца. (Својина Музеја града Београда)

ову кратку причу о животу и смрти једног нашег великог уметника.

Прелаз са мирног музејског излагања материјала по витринама до радне собе Стевана Мокрањца, којом се желела оживети атмосфера и амбијент у коме је живео и радио, претстављао је кутак са старим српским ћилимима, резбареним ковчегом, оружјем и гуслама — као неком врстом ненаглашене симболике нашег народног живота и традиција за које је Мокрањац био везан.

Изложба се завршила Мокрањчевом радном собом, која је у потпуности реконструисана оригиналним намештајем и личним предметима уметника, брижљиво и са поштовањем сачуваним у породици, која их је предала Музеју на чување. Ово одељење са уметниковим писаћим столом, столицом, прибором за писање, лампом која је некада осветљавала нотне странице на којима је радио, сатом на столу, шољицом за црну кафу

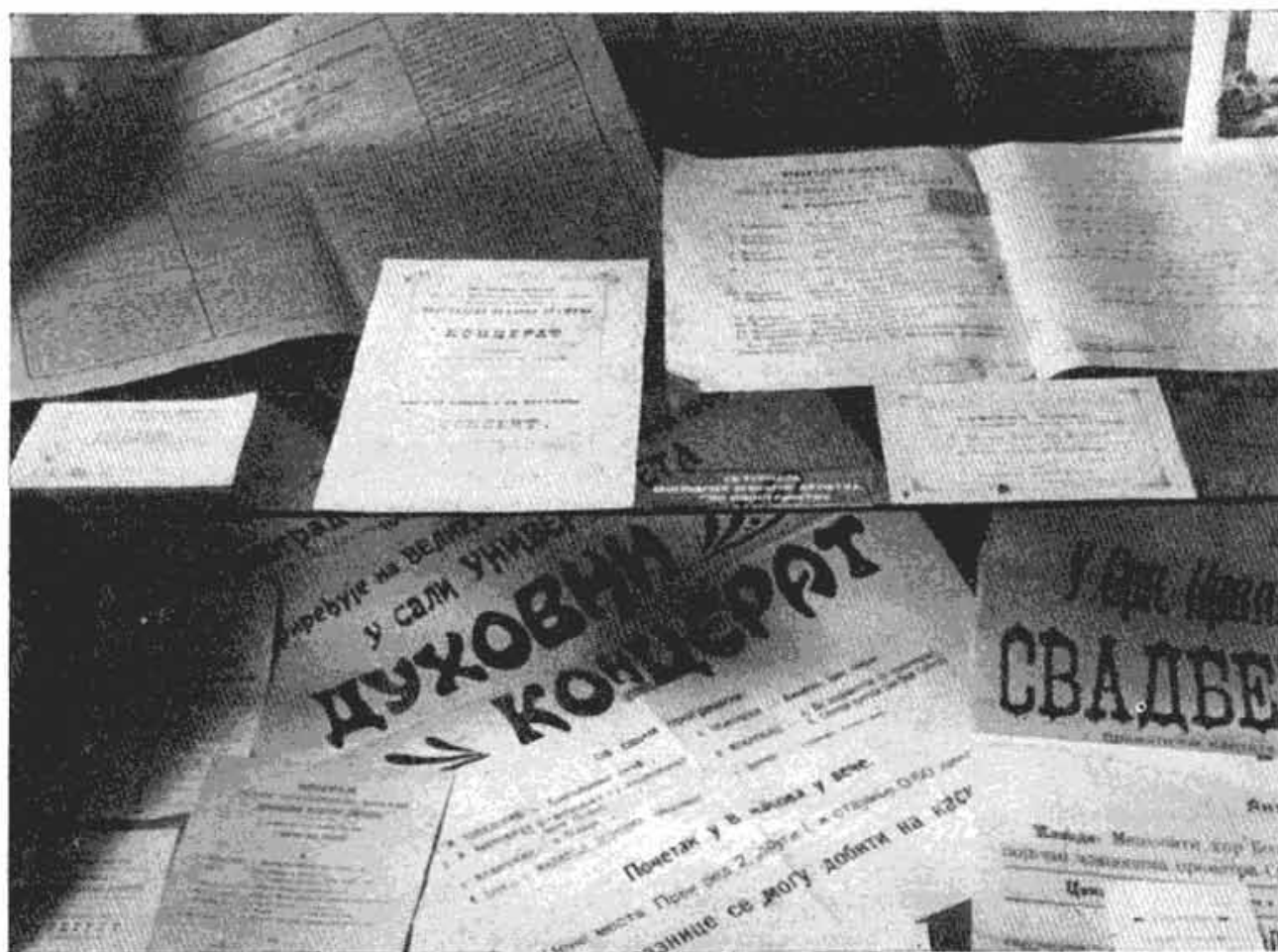
и отвореним клавиром остављала је утисак као да је уметник ту међу нама, изишао на тренутак из собе. Поред осталог овде су били изложени и породични портрети Стевана Мокрањца и његове жене, које је 1913, за време Првог светског рата радио Урош Предић, њихов блиски рођак.

Тежећи што потпунијем и снажнијем утиску изложбе, Музеј је користио једно модерно техничко средство, магнетофонску врпцу на којој су снимљене Мокрањчеве најлепше руковети и композиције, које су за време посета репродуковане и дискретно уводиле посетиоце у свет композитора и његове музике.

Тако се завршавала ова мала изложба на којој је убедљиво музеолошки испричан живот, рад и смрт заслужног српског композитора кога генерације иза њега цене и поштују због свега што је у нашој још онда недовољно музички образованој средини дао.

Сл. 2 — Један кутак из радне собе Стевана Мокрањца. (Својина Музеја града Београда)

Сл. 3 — Из једне витрине са изложбе Стевана Мокрањца

L'EXPOSITION DE STEVAN MOKRANJAC AU MUSÉE DE LA VILLE DE BELGRADE

R. ANTIĆ-BOŽIĆ

A l'occasion du centenaire de la naissance du compositeur Stevan Mokranjac le Musée de la ville de Belgrade ouvrit le 7 Juin 1956 une exposition des objets et des documents lui ayant appartenu. Le Musée prit de cette façon part à la célébration de l'anniversaire de notre valeureux compositeur, dont la vie et l'oeuvre sont étroitement liées à la ville de Belgrade.

L'exposition fut ouverte au Musée de la ville de Belgrade, rue Zmaj Jovina № 1. D'après les documents exposés, la correspondance, les photographies, les objets personnels de l'artiste, ses compositions et la littérature se rapportant à sa personne, on

peut suivre l'évolution et le travail créateur de Stevan Mokranjac.

L'exposition se termine par le bureau de Mokranjac qui a été méticuleusement arrangé avec les meubles originaux, conservés par sa famille et donnés par celle-ci au Musée, ainsi qu'avec les objets personnels de l'artiste.

Illustrations dans le texte:

Fig. 1 et 2 — Table de travail et un coin du bureau de Stevan Mokranjac. (Propriété du Musée de la ville de Belgrade)

Fig. 3 — Détail d'une vitrine figurant à l'exposition de Stevan Mokranjac